

ВІДПОВІДАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ТА КОРПОРАТИВНА ЕТИКА: ШЛЯХ ДО СТІЙКОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Івашко Лариса Михайлівна

к.е.н., доцент

Максимова Юлія Олександрівна

старший викладач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Вступ. Сучасне бізнес-середовище характеризується зростаючими вимогами до прозорості, сталого розвитку та орієнтації бізнесу на суспільні інтереси, особливо в контексті глобальних кліматичних змін. Це вимагає фундаментального переосмислення корпоративних стратегій, що виходять за межі суто фінансової стабільності. Суспільство дедалі наполегливіше вимагає від бізнесу дотримання загальнолюдських цінностей, що включають охорону природи, легітимність форм власності та позитивний економічний і соціальний вплив.

Довгострокові «зелені» інвестиції нині визнаються ключовим елементом у запобіганні екологічним проблемам та кризам, значно сприяючи зниженню негативного впливу підприємств на довкілля. Мобілізація фінансових ресурсів у відновлювані джерела енергії, стале сільське господарство, енергоефективні технології та інші напрями «зеленої» економіки дозволяють досягти суттєвих як екологічних, так і соціально-економічних результатів. Інтеграція соціально відповідального менеджменту в загальну корпоративну стратегію є критично важливою для створення цінності для всіх зацікавлених сторін підприємства та впровадження сталих підходів у його діяльність. Особливої актуальності це питання набуває для України, енергетичний сектор якої переживає глибокі трансформації внаслідок війни, руйнування інфраструктури та нагальної потреби дотримання європейських стандартів. Міжнародний та національний досвід підкреслює критичну важливість адаптації стандартів ESG (екологічних, соціальних та управлінських критеріїв) та інтеграції інноваційних інструментів

для успішної «зеленої» трансформації економіки. У цьому контексті, сталий розвиток та «зелені» інвестиції перестають бути добровільним етичним доповненням чи простою вимогою дотримання норм. Вони перетворюються на фундаментальні стратегічні імперативи для довгострокової життєздатності та отримання конкурентних переваг. Нехтування цими принципами може призвести не лише до репутаційних втрат, а й до екзистенційних ризиків для бізнесу. Війна та необхідність європейської інтеграції для України є не просто перешкодами, а потужними каталізаторами для прискорення переходу до зеленої енергетики та впровадження стандартів ESG. Процеси відновлення створюють унікальну можливість «відбудувати краще» та узгодити розвиток з директивами ЄС щодо сталості, потенційно дозволяючи перескочити етапи застарілої, вуглецево-інтенсивної інфраструктури.

Ціль роботи. Головна мета дослідження полягає в обґрунтуванні значущості впровадження принципів відповідального інвестування та корпоративної етики як ключових інструментів забезпечення сталого розвитку українських підприємств в умовах поствоєнного відновлення, трансформації енергетичного сектору та інтеграції до європейського економічного простору. Особлива увага приділяється аналізу можливостей адаптації ESG-стандартів і інноваційних підходів до менеджменту, які сприяють зниженню екологічних і соціальних ризиків, підвищенню прозорості бізнесу та формуванню довгострокової конкурентоспроможності.

Матеріали та методи. «Зелені» інвестиції визначаються як капіталовкладення у проекти, що спрямовані на розвиток відновлюваної енергетики, впровадження екологічних технологій та скорочення шкідливих викидів, сприяючи таким чином сталості та економічному зростанню [1]. Принципи відповідального інвестування (PRI) базуються на критеріях ESG, які інтегрують екологічну, соціальну та управлінську ефективність у глобальне управління інвестиціями.

Статистичні дослідження підтверджують зростаюче значення КСВ та сталого розвитку у світовій діловій практиці. У 2024 році 96% компаній зі

списку G250 звітують про свою діяльність у сфері сталості, тоді як у 1999 році цей показник становив лише 35% [2]. Компанії, які ігнорують ESG, ризикують бути виключеними з основних потоків капіталу та втратити ринкову легітимність. Очевидний причинний зв'язок полягає в тому, що зростаючий попит інвесторів та громадськості на сталість стимулює корпоративну звітність та розвиток зелених фінансових продуктів.

Енергетичний сектор України стикається зі складними викликами, зумовленими війною, втратою генеруючих потужностей та необхідністю виконання міжнародних екологічних зобов'язань. У цьому контексті АТ «ДТЕК Одеські електромережі» демонструє стратегічну візію, плануючи досягти вуглецевої нейтральності до 2040 року, вивести з експлуатації застарілі теплові електростанції та активно розвивати відновлювану енергетику.

Практики ESG та сталого управління в АТ «ДТЕК Одеські електромережі» охоплюють кілька ключових напрямків. У екологічному аспекті компанія здійснює модернізацію обладнання, інтегрує відновлювані джерела енергії, підвищує енергоефективність операцій та розвиває циркулярну економіку. Реалізуються проекти з утилізації відходів, зниження втрат у мережах, захисту пернатих та впровадження системи роздільного водопостачання. Компанія розробила ефективну комплексну стратегію, спрямовану на мінімізацію впливу на навколишнє середовище, сприяння сталому розвитку своєї діяльності та поступове припинення використання невідновлюваних джерел енергії.

У соціальному аспекті АТ «ДТЕК Одеські електромережі» зосереджується на підтримці працівників, забезпечуючи охорону здоров'я, належне обладнання робочих місць, можливості для освіти, гендерну рівність та сучасну систему соціального захисту. Компанія активно взаємодіє зі своїми зацікавленими сторонами, з'ясовуючи їхні очікування та пропонуючи ефективні форми взаємодії та вирішення питань. Існує потреба у розширенні охоплення місцевих громад Одеської області, зміцненні зв'язків з ними та забезпеченні прозорості у комунікаціях щодо соціальних ініціатив,

енергозбереження та скорочення викидів [3].

Впровадження «зелених» інвестицій в Україні стикається з низкою ключових викликів. До них належить відсутність прозорих стандартів для «зелених» інвестицій, потреба у пільговому кредитуванні, недосконалість законодавства та бюрократичні бар'єри. Крім того, виконання екологічних зобов'язань вимагає значних додаткових фінансових та технологічних ресурсів.

Недотримання принципів сталого управління створює систематичні ризики для бізнесу, які можуть мати каскадний та кумулятивний характер.

Детальний аналіз екологічних, соціальних, репутаційних, фінансових, операційних, регуляторних, стратегічних ризиків показує, що єдина невдача в одному з ESG-вимірів (наприклад, недотримання екологічних норм) не залишається ізольованою. Вона безпосередньо призводить до регуляторних штрафів (фінансовий ризик), репутаційної шкоди (репутаційний ризик), втрати лояльності клієнтів (соціальний/фінансовий ризик) та потенційно вищих страхових премій (фінансовий ризик). Це створює ефект доміно. Ризики ESG глибоко взаємопов'язані та можуть спричинити каскад негативних наслідків, які посилюються з часом. Це означає, що управління ESG полягає не в усуненні ізольованих проблем, а у впровадженні цілісної стратегії управління ризиками, де проактивні заходи в одній області можуть пом'якшити ризики в багатьох вимірах. «Ціна бездіяльності» щодо ESG є нелінійною, а експоненційною, загрожуючи довгостроковій життєздатності бізнесу [2].

Результати та обговорення. Для поглиблення інтеграції принципів сталого розвитку в діяльність підприємств та енергетичного сектору України загалом, необхідна реалізація низки стратегічних рекомендацій. На рівні політики та регуляторної рамки ключовим є адаптація міжнародних інструментів «зеленого» інвестування. Це включає впровадження податкових стимулів, надання пільгових кредитів та сприяння випуску «зелених» облігацій. Важливим кроком є також впровадження звітності за стандартами ESG за європейським зразком, що підвищить прозорість та порівнянність даних. Ці заходи вказують на те, що успішна «зелена» трансформація вимагає

скоординованих зусиль на багатьох рівнях: уряду (чіткі регуляції, стимули), фінансових установ (механізми «зеленого» фінансування) та корпорацій (інтеграція ESG в операційну діяльність). Виявлені виклики, такі як відсутність стандартів та бар'єри у фінансуванні, прямо вимагають цих багаторівневих рішень. Це підкреслює причинно-наслідковий зв'язок, де системні проблеми потребують системних рішень, що наголошує на ролі політики у забезпеченні корпоративної сталості.

Активна взаємодія зі стейкхолдерами є невід'ємною частиною сталого управління. Підприємствам необхідно постійно працювати зі своїми зацікавленими сторонами, з'ясовувати їхні очікування та пропонувати ефективні форми взаємодії та вирішення питань. Важливо також підвищувати рівень прозорості та внутрішньої комунікації, налагоджуючи чіткі комунікаційні канали для інформування споживачів та інших стейкхолдерів про соціальні ініціативи, дії щодо енергозбереження та скорочення викидів у навколишнє середовище.

Стратегічні інвестиції та операційні пріоритети мають бути спрямовані на пріоритетне впровадження енергоефективних технологій та інновацій. Окрім технологічних аспектів, критично важливими є інвестиції у розвиток людського капіталу, що сприятиме формуванню кваліфікованої робочої сили, здатної впроваджувати сталі практики. Хоча більша частина обговорення зосереджена на технологіях та фінансах, рекомендація щодо інвестицій у людський капітал є особливо важливою. Сталий розвиток – це не лише впровадження нових технологій, а й зміна мислення, навичок та організаційної культури. Інвестиції в людський капітал (освіта, навчання, охорона здоров'я) є фундаментальним елементом для успішної сталої трансформації. Кваліфікована та залучена робоча сила є вирішальною для впровадження енергоефективних технологій, розробки інноваційних «зелених» рішень та ефективного управління ризиками ESG. Це означає, що стратегія сталості повинна включати надійний компонент управління людськими ресурсами, визнаючи, що люди є ключовими рушіями змін та інновацій у «зеленій» економіці. Нарешті, необхідно зміцнювати

екологічну та соціальну складові у загальній стратегії компанії, інтегруючи принципи сталого розвитку безпосередньо в управлінські рішення. Це забезпечить системний підхід до сталого розвитку та його органічне включення у всі аспекти діяльності підприємства.

Висновки. Управління портфелем «зелених» інвестицій та соціально відповідальний менеджмент є фундаментальними чинниками забезпечення сталого розвитку підприємств, особливо в критично важливих секторах. Цей підхід забезпечує стабільність підприємства через кілька ключових механізмів, в саме:

Екологічна стійкість: розвиток відновлюваних джерел енергії, зниження викидів парникових газів та мінімізацію негативного впливу на довкілля.

Соціальна стійкість: інвестиції у соціально відповідальні проекти.

Економічна ефективність: впровадження енергоефективних технологій та інноваційних «зелених» рішень знижує операційні витрати, підвищує продуктивність виробництва та стає більш конкурентоспроможним у довгостроковій перспективі.

Системне управління ризиками: управління «зеленими» інвестиціями дозволяє додатково виявляти та мінімізувати ризики, пов'язані з екологічними нормами, соціальним тиском, а також репутаційні та фінансові ризики.

Відповідність сучасним стандартам та вимогам: інтеграція принципів ESG та «зелених» інвестицій у стратегію підприємства забезпечує відповідність міжнародним та національним стандартам сталого розвитку, що відкриває доступ до нових ринків, фінансових ресурсів та партнерств.

Підвищення інноваційності та адаптивності: Інвестиції у «зелені» технології стимулюють інновації у виробництві та бізнес-процесах, забезпечуючи адаптивність підприємства та його здатність відповідати на майбутні виклики.

Ці механізми свідчать про те, що ESG є не просто набором розрізнених критеріїв, а комплексною рамкою для створення багатовимірної цінності-фінансової, соціальної та екологічної – для всіх зацікавлених сторін.

Це означає зміну парадигми від вузької моделі максимізації прибутку до ширшої моделі створення цінності, яка забезпечує довгострокову стійкість та конкурентні переваги в динамічному глобальному середовищі. Причинно-наслідковий зв'язок полягає в тому, що, вирішуючи екологічні та соціальні фактори, компанії відкривають нові можливості для економічної ефективності, зниження ризиків та інновацій.

Управління портфелем «зелених» інвестицій та соціально відповідальний менеджмент є базовим чинником забезпечення сталого розвитку енергетичної галузі в Україні, особливо у надзвичайно складних умовах. Впровадження підходів ESG стає конкурентною перевагою, підвищуючи фінансову ефективність, екологічну безпеку та репутацію компанії. Кейс АТ «ДТЕК Одеські електромережі» демонструє практичну можливість поєднання економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної орієнтації діяльності. Для націй, що перебувають у процесі відбудови або стикаються з серйозними системними викликами, принципи ESG пропонують план для побудови більш стійкої, сталої та справедливої економіки. Це означає, що «відбудувати краще» означає інтегрувати ESG з самого початку, а не як додаткову опцію, впровадженням сталих практик як основи для майбутньої стабільності та процвітання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Zinchenko O. World trends of «green» investment. *Economic scope*. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-5>
2. Ukrainian Business Supports ESG Implementation: What Companies Need to Know About CSRD Now. *DiXi Group*. URL: <https://surl.li/ixhonw>
3. ДТЕК Одеські електромережі. URL: <https://www.dtek-oem.com.ua/ua>